

Opracowanie przygotowane w ramach projektu:

OBYWATELU MASZ PRAWO!

Tytuł opracowania:

Prawa mniejszości etnicznych w Kanadzie – przeciwdziałanie rasizmowi oraz prześladowaniu religijnemu

(ekspertyza specjalistyczna)

Autor opracowania:

Dr Grzegorz Skrobotowicz

Spis treści

Wstęp.....	3
Przeciwdziałanie rasizmowi oraz prześladowaniu religijnemu – działania rządu oraz źródła prawa	5
Prawa mniejszości etnicznych w Kanadzie w Kanadyjskiej Karcie Praw i Wolności	11
Wnioski.....	14
Bibliografia.....	15

Wstęp

Różnorodność i akceptacja społeczna to kamienie węgielne kanadyjskiej tożsamości, źródło siły obywatelskiej i ekonomicznej oraz coś, z czego wszyscy Kanadyjczycy są dumni. Jednak nawet w tak otwartym i zróżnicowanym społeczeństwie, jakim są kanadyjczycy, nadal istnieją bardzo realne wyzwania. Budowanie fundamentów dla zmian wymaga od obywateli uznania, że istnieje problem, którym należy się zająć. W Kanadzie ciągle są osoby, które spotykają się z systemowym rasizmem i dyskryminacją. Niezależnie od tego, czy jest to rasizm i dyskryminacja antyrdzenna, islamofobiczna, antysemitka, antyczarna czy homofobiczna, jasne jest, że rząd Kanady musi zrobić więcej, aby zwalczać rasizm i dyskryminację w jej różnych formach. Doświadczenia społeczności rasowych i ludności tubylczej z rasizmem i dyskryminacją mogą się różnić. Zastosowanie perspektywy intersekcyjnej ukazuje złożony obraz sposobu, w jaki różne grupy i jednostki są wykluczane i krzywdzone. Rząd Kanady angażuje się w budowanie podstaw zmian poprzez usuwanie barier i promowanie kraju, w którym każda osoba może w pełni uczestniczyć i mieć równe szanse na sukces. Osiągnięcie tej wizji to nie tylko sposób na zbudowanie lepszego kraju, ale także uwzględnienie kosztów ludzkich rasizmu i dyskryminacji. Budowanie społeczeństwa wolnego od rasizmu wymaga ciągłego zaangażowania.¹

Wzmocnieniu praw i wolności mniejszości etnicznych służy Kanadyjska Karta Praw i Wolności², która wraz z prowincjonalnymi i terytorialnymi przepisami dotyczącymi praw człowieka zapewniają prawo do równości i zakazują dyskryminacji ze względu na rasę, pochodzenie etniczne i religię. Jednak mniejszości, które wydają się różnić od większości lub głównego nurtu ze względu na rasę, pochodzenie etniczne lub religię, muszą w Kanadzie mierzyć się z różnymi formami dyskryminacji. Na przykład osoby czarnoskóre, rdzenni mieszkańcy Kanady czy osoby o innym kolorze skóry niż „biały” mogą doświadczyć profilowania rasowego oraz nieproporcjonalnie surowego traktowania przez policję i system karny, w tym częstszego użycia siły oraz prowadzące aż do umieszczania w izolatce. Mniejszości religijne – w szczególności muzułmanki noszące *hidżab* i *nikab* – mogą doświadczać podejrzeń i prześladowań nie tylko na ulicy, ale

¹ <https://www.ohrc.on.ca/es/node/10772> [dostęp dnia 11.10.2023 r., godz. 16:00].

² Ang. - *The Canadian Charter of Rights and Freedoms* - <https://www.justice.gc.ca/eng/csjj-sjc/rfc-dlc/ccrf-ccd1/resources-ressources.html#copy> [dostęp dnia 09.10.2023 r., godz. 15:00].

także za pośrednictwem legalnych kanałów, na przykład podczas próby składania zeznań w charakterze świadka, podjęcia pracy jako nauczycielki lub sędzieja w Quebec.

Kanadyjska Karta Praw i Wolności gwarantuje prawa i wolności w niej określone, z zastrzeżeniem jedynie takich rozsądnych granic przewidzianych przez prawo, które mogą być w sposób oczywisty uzasadnione w wolnym i demokratycznym społeczeństwie.

Przeciwdziałanie rasizmowi oraz prześladowaniu religijnemu – działania rządu oraz źródła prawa

Kanadyjczycy rozumieją, że różnorodność jest siłą i wartością kraju. Jednak nawet dzisiaj, są ludzie i społeczności, które doświadczają systemowego rasizmu i dyskryminacji. Społeczności rasowe oraz ludność tubylcza w dalszym ciągu napotyka bariery systemowe, zwłaszcza w zakresie zatrudnienia, wymiaru sprawiedliwości i uczestnictwa w życiu społecznym, dlatego wymagane jest podjęcie proaktywnych kroków w celu usunięcia barier, które ograniczają pełny potencjał danej osoby, szczególnie jeżeli te ograniczenia wynikają z przynależności do mniejszości etnicznej. Zwalczanie rasizmu i dyskryminacji musi być priorytetem zarówno dla rządu, jak i obywateli, co oznacza potrzebę angażowania społeczności rasowych, mniejszości religijnych i ludności tubylczej w proces podejmowania decyzji związanych z proponowanymi działaniami rządu³.

Władze prowincji i samorządy terytorialne są ważnymi partnerami w walce z rasizmem i dyskryminacją. Sekretariat ds. Przeciwdziałania Rasizmowi (dalej jako Sekretariat) działający w ramach Departamentu Dziedzictwa Kanady, ma zamiar angażować prowincje i terytoria poprzez istniejące sieci federalno-prowincjonalne-terytorialne oraz działać na rzecz wzmocnienia partnerstw i wymiany najlepszych praktyk. Poprzez współpracę z partnerami Sekretariat może pracować nad identyfikacją pojawiających się problemów, zachęcać do komplementarnych działań i reakcji oraz identyfikować obszary dalszej współpracy. Oprócz koordynowania działań federalnych i kierowania ogólną strategią antyrasistowską, Sekretariat od I kwartału 2024 r. podejmie pracę z departamentami i agencjami federalnymi w celu zajęcia się skutkami dyskryminacji. Oznacza to, że wiodące instytucje federalne mają identyfikować i koordynować odpowiednie inicjatywy, wyszukiwać luki, pomagać w opracowywaniu nowych inicjatyw oraz rozważać wpływ nowych i istniejących polityk, usług i programów na społeczności oraz ludność rdzenną. Sekretariat będzie publicznie informował o wynikach pracy całego rządu w walce z rasizmem i dyskryminacją. Przyczyni się także do prac podejmowanych przez Sekretariat Rady Skarbu na rzecz bardziej zróżnicowanych i włączających usług publicznych. Różnorodność pomaga lepiej zrozumieć potrzeby ludzi i społeczności, którym służy rząd i władze samorządowe, co wspiera tworzenie lepszych

³ <https://crrf-fcrr.ca/mission-vision-strategy/> [dostęp dnia 10.10.2023 r., godz. 16:00].

programów i usług, które spełniają potrzeby wszystkich Kanadyjczyków. Rząd Kanady zdaje sobie sprawę, że aby odnieść sukces, nie może działać sam dlatego wszelkiego rodzaju partnerstwa są ważne i potrzebne. Sekretariat podejmie współpracę z prowincjami i terytoriami oraz będzie nadal angażować i współpracować z partnerami pozarządowymi, ludnością tubylczą i społecznościami w celu zidentyfikowania i opracowania dalszych obszarów działania⁴.

Rasizm ma różny wpływ na jednostki, społeczności miejskie i wiejskie oraz na całe społeczeństwo kanadyjskie, dlatego podejście uniwersalne nie może się sprawdzić. Budowanie fundamentów dla zmian, czyli tzw. *kanadyjska strategia antyrasistowska*, uwzględnia wiedzę specjalistyczną organizacji społecznych i ludności rdzennej, angażując je w projektowanie, rozwój i realizację projektów mających na celu usunięcie konkretnych barier, jakie napotykają w codziennym życiu. Umożliwia inicjatywom rozwijanym przez społeczność i ludzi skupienie się na konkretnych kwestiach. Żadne kwestie obywatelskie nie są dla Kanady ważniejsze niż stosunki z ludnością tubylczą. Rząd Kanady współpracuje z ludnością rdzenną w celu zbudowania relacji między narodami, rdzennej ludności a koroną, między rządami – opartych na szacunku, partnerstwie i uznaniu praw. Rząd rozumie, że proces ten wymaga własnej, pełnej reakcji. W międzyczasie w ramach budowania podstaw zmian - kanadyjska strategia antyrasistowska, Rząd Kanady jest zdeterminowany kontynuować współpracę z ludnością tubylczą w celu promowania świadomości edukacyjnej na temat historii i doświadczeń ludności tubylczej w Kanadzie, w tym skutków kolonializmu i wyników systemu szkół z internatem, które pozostają niezrozumiane w wielu częściach kraju. Co więcej, w strategii uznano odmienne doświadczenia ludów Pierwszych Narodów, Metyjczyków i Eskimosów oraz odrębnych narodów, które one obejmują, umożliwiając im przedstawienie własnego punktu widzenia i podjęcie decyzji w sprawie inicjatyw, które najlepiej odpowiadają ich potrzebom⁵.

W Kanadzie występują różne rodzaje rasizmu⁶. Tzw. rasizm antyazjatycki odnosi się do historycznej i ciągłej dyskryminacji, negatywnych stereotypów i niesprawiedliwości, jakiej doświadczają ludy

⁴ <https://www.canada.ca/en/canadian-heritage/campaigns/federal-anti-racism-secretariat.html> [dostęp dnia 11.10.2023 r., godz. 18:00].

⁵ <https://www.canada.ca/en/canadian-heritage/campaigns/anti-racism-engagement.html> [dostęp dnia 11.10.2023 r., godz. 20:00].

⁶ <https://www.ohrc.on.ca/en/policy-and-guidelines-racism-and-racial-discrimination/part-2-policy-framework> [dostęp dnia 11.10.2023 r., godz. 20:00].

pochodzenia azjatyckiego, w oparciu o założenia innych na temat ich pochodzenia etnicznego i narodowości. Narody pochodzenia azjatyckiego są narażone na szczególne, jawne i subtelne rasistowskie stereotypy na poziomie indywidualnym i systemowym, co prowadzi do ich ciągłej marginalizacji społecznej, gospodarczej, politycznej i kulturowej, niekorzystnej sytuacji i nierównego traktowania. Obejmuje to postrzeganie bycia „żółtym niebezpieczeństwem”, „wiecznym obcokrajowcem”, „wzorową mniejszością”, „egzotą” lub „mistrykiem”. Te stereotypy są zakorzenione w długiej historii przepisów rasistowskich i wykluczających w Kanadzie, a także często maskują rasizm, z jakim borykają się narody pochodzenia azjatyckiego, wymazując jednocześnie ich historyczny wkład w budowę Kanady. Termin Azjaci obejmuje szeroką gamę tożsamości, które samo określenie Azjata może przesłonić. Choć wszyscy mogą doświadczyć bycia „innymi”, konkretne doświadczenia związane z rasizmem antyazjatyckim są różne. Niektóre z nich są stale postrzegane jako zagrożenie, inne spotykają się z egzotyką i przemocą ze względu na płeć, niektóre są bardziej narażone na nienawiść w Internecie i rasistowskie obrazy w mediach, podczas gdy inne borykają się z islamofobią i innymi formami dyskryminacji ze względu na religię⁷.

Upředzenia, nieprzychylna postawy, przekonania, stereotypy i dyskryminacja, które są skierowane przeciwko osobom pochodzenia afrykańskiego są zakorzenione w ich szczególnej historii i doświadczeniu zniewolenia. Rasizm przeciwko „czarnym” jest głęboko zakorzeniony w kanadyjskich instytucjach, politykach i praktykach, w związku z czym jest on albo funkcjonalnie znormalizowany, albo staje się niewidoczny dla szerszego „białego” społeczeństwa. Tzw. rasizm antyczarny, przejawia się w dziedzictwie obecnej społecznej, ekonomicznej i politycznej marginalizacji afrykańskich Kanadyjczyków w społeczeństwie, takim jak brak możliwości szerokiego rozwoju, niższy status społeczno-ekonomiczny, wyższe bezrobocie, znaczne wskaźniki ubóstwa i nadreprezentacja w systemie wymiaru sprawiedliwości w sprawach karnych⁸.

Trzecią grupą osób objętych dyskryminacją w Kanadzie są wyznawcy judaizmu. Antysemityzm to pewien sposób postrzegania Żydów, który może wyrażać się jako nienawiść do nich. Retoryczne i fizyczne

⁷ <https://www.canada.ca/en/canadian-heritage/campaigns/asian-heritage-month/anti-asian-racism.html> [dostęp dnia 12.10.2023 r., godz. 16:00].

⁸ <https://www.ontario.ca/page/ontarios-anti-racism-strategic-plan> [dostęp dnia 11.10.2023 r., godz. 16:00].

przejawy antysemityzmu są skierowane przeciwko osobom pochodzenia żydowskiego lub nieżydowskiego i/lub ich majątkowi, instytucjom społeczności żydowskiej i obiektom religijnym⁹.

W celu pełnej ochrony praw człowieka i jednoczesnemu przeciwdziałaniu zidentyfikowanym nieprawidłowościom w odniesieniu do mniejszości etnicznych, została uchwalona Kanadyjska Karta Praw i Wolności (dalej jako Karta), która weszła w życie 17 kwietnia 1982 r. Jedna część Karty, sekcja 15, weszła w życie trzy lata później tj. 17 kwietnia 1985 r., aby dać rządowi prowincji czas na dostosowanie swojego prawa do równości praw. Karta gwarantuje prawa i wolności w niej określone, z zastrzeżeniem granic przewidzianych przez prawo, szczególnie Konstytucję Kanady¹⁰. Zgodnie z hierarchią źródeł prawa, Konstytucja jest najwyższym prawem Kanady i wszystkie pozostałe akty prawne oraz zawarte w nich przepisy, muszą być zgodne z zasadami w niej określonymi. Jeżeli tak nie jest, mogą zostać unieważnione. Należy zauważyć, że Karta jest częścią Konstytucji, i tym samym jest najważniejszym prawem obowiązującym w tym kraju¹¹.

Zanim Karta weszła w życie, inne kanadyjskie przepisy chroniły wiele praw i wolności, które są obecnie w niej zawarte. Jednym z przykładów jest Kanadyjska Karta Praw¹², uchwalona przez parlament w 1960 r. Miała ona zastosowanie do ustawodawstwa i polityki rządu federalnego oraz gwarantowała prawa i wolności podobne do tych zawartych w Kartie. Jednakże Kanadyjska Karta Praw nie jest częścią Konstytucji Kanady, była natomiast pierwszym prawem federalnym w kraju chroniącym prawa człowieka i podstawowe wolności. Uznano ją za przełomową, gdy została uchwalona przez rząd Johna Diefenbakera w 1960 r. Okazała się jednak zbyt ograniczona i nieskuteczna, głównie dlatego, że dotyczyła wyłącznie ustaw federalnych, a nie prowincjonalnych. Wielu sędziów uznało to za zwykłą pomoc interpretacyjną. W latach 1960–1982 na projekt ustawy powołano się w 35 przypadkach; trzydzieści zostało odrzuconych przez sądy¹³.

Kanadyjska Karta Praw i Wolności gwarantuje takie prawa, jak prawo do równości, demokracji i

⁹ <https://www.holocaustremembrance.com/resources/working-definitions-charters/working-definition-antisemitism> [dostęp dnia 11.10.2023 r., godz. 16:00].

¹⁰ Ang. - *The Canadian Constitution* - <https://www.justice.gc.ca/eng/csj-sjc/just/05.html> [dostęp dnia 09.10.2023 r., godz. 15:00].

¹¹ Ang. - *The Canadian Charter of Rights and Freedoms* - <https://www.justice.gc.ca/eng/csj-sjc/rfc-dlc/ccrf-ccdl/resources-ressources.html#copy> [dostęp dnia 09.10.2023 r., godz. 15:00].

¹² Ang. - *The Canadian Bill of Rights*.

¹³ <https://laws-lois.justice.gc.ca/eng/acts/c-12.3/page-1.html> [dostęp dnia 09.10.2023 r., godz. 15:00].

mobilności. Wolności te obejmują wolność sumienia, religii i pokojowych zgromadzeń. Jednakże parlament kanadyjski lub legislatura poszczególnych prowincji, może wyraźnie oświadczyć w akcie prawnym, że akt ten może obowiązywać pomimo postanowienia Karty, dotyczącego podstawowych wolności lub praw. Co ważne, akt z takim oświadczeniem, jest dokumentem czasowym i obowiązuje przez pięć lat lub z datą określoną w oświadczeniu, w zależności od tego, który z tych terminów przypada wcześniej. Każdy, czyje prawa lub wolności, wynikające z Karty, zostały naruszone lub odmówiono ich przestrzegania, może zwrócić się do sądu właściwej jurysdykcji w celu uzyskania środka prawnego, który sąd uzna za właściwy i sprawiedliwy w konkretnym przypadku. Sąd musi wykluczyć wszelkie dowody uzyskane w sposób naruszający lub odmawiający jakichkolwiek praw lub wolności wynikających ze statutu, jeżeli po zapoznaniu się ze wszystkimi dowodami zostanie ustalone, że ich dopuszczenie naraziłoby na szwank reputację wymiaru sprawiedliwości. Prawa i wolności określone w Karcie nie mają jednak charakteru absolutnego. Można je ograniczyć do ochrony innych praw lub ważnych wartości narodowych. Na przykład, wolność słowa może być ograniczona przepisami prawa zakazującymi propagandy nienawiści lub pornografii dziecięcej. Sekcja 1 Karty stanowi, że prawa zawarte w Karcie mogą być ograniczone przez prawo, o ile można wykazać, że ograniczenia te są rozsądne w wolnym i demokratycznym społeczeństwie.¹⁴

Każda osoba w Kanadzie – niezależnie od tego, czy jest obywatelem Kanady, stałym rezydentem czy osobą nowo przybyłą – ma prawa i wolności zawarte w Karcie. Są jednak pewne wyjątki. Dla przykładu: Karta przyznaje pewne prawa wyłącznie obywatelom Kanady – takie jak prawo do głosowania (sekcja 3) oraz prawo „wjazdu, pobytu w Kanadzie i wyjazdu z niej” (sekcja 6). Karta gwarantuje równe prawa mężczyznom i kobietom. Należy je interpretować w sposób zgodny z ochroną i ulepszaniem wielokulturowego dziedzictwa Kanadyjczyków i nie można go interpretować jako unieważniające lub uchylające jakiegokolwiek prawa lub wolności rdzennych mieszkańców Kanady, traktatu lub innych praw lub wolności przysługujących rdzennej ludności Kanady lub prawa i przywileje gwarantowane przez Konstytucję Kanady lub na jej mocy w odniesieniu do szkół wyznaniowych, odrębnych lub odmiennych.

¹⁴ <https://www.justice.gc.ca/eng/csjs-jc/rfc-dlc/ccrf-ccdl/resources-ressources.html#copy> [dostęp dnia 09.10.2023 r., godz. 15:00].

Karta gwarantuje każdemu wolność sumienia i wyznania; myśli, przekonań, opinii i wypowiedzi, w tym wolność prasy i innych środków komunikacji; pokojowe zgromadzenie. Każdy obywatel Kanady ma prawo wybierać członków Izby Gmin lub zgromadzenia ustawodawczego i mieć prawo do bycia członkiem tej Izby. Każdy obywatel Kanady ma prawo wjazdu, pobytu w Kanadzie i wyjazdu z niej. Obywatele i każdy stały mieszkaniec Kanady ma prawo przenieść się, osiedlić i szukać środków do życia w dowolnej prowincji. To ostatnie prawo podlega wszelkim przepisom lub praktykom powszechnie stosowanym obowiązującym w prowincji, innym niż te, które dyskryminują ze względu na obecne lub poprzednie miejsce zamieszkania oraz wszelkim przepisom, które ustanawiają wymogi dotyczące rozsądnego miejsca zamieszkania jako warunek otrzymania służby socjalne. Prawo do kontynuowania życia w jakiegokolwiek prowincji nie wyklucza stosowania przepisów, programów lub działań mających na celu złagodzenie niedogodności społecznych lub ekonomicznych, z jakimi borykają się jednostki w prowincji, jeśli stopa zatrudnienia jest niższa niż w Kanadzie.

Prawa mniejszości etnicznych w Kanadzie w Kanadyjskiej Karcie Praw i Wolności

Karta chroni podstawowe prawa i wolności wszystkich Kanadyjczyków, które uważa się za niezbędne do zachowania Kanady jako wolnego i demokratycznego państwa, w tym szanującego prawa mniejszości etnicznych. Karta ma zastosowanie do wszystkich rządów – federalnych, prowincjonalnych i terytorialnych – i obejmuje ochronę:

- podstawowych wolności i praw demokratycznych
- prawa do mieszkania i poszukiwania pracy w dowolnym miejscu w Kanadzie
- prawa do życia, wolności i bezpieczeństwa osobistego, szczególnie w przypadku ludności tubulczej
- języków urzędowych Kanady
- prawa do nauki języków mniejszościowych
- wielokulturowego dziedzictwa Kanady
- prawa przynależnego ludności tubulczej¹⁵.

Prawa i wolności określone w Karcie nie mają charakteru absolutnego. Można je ograniczyć do ochrony innych praw lub ważnych wartości narodowych. Na przykład, wolność słowa może być ograniczona przepisami prawa zakazującymi propagandy nienawiści lub pornografii dziecięcej, ponieważ zapobiegają one krzywdzeniu jednostek i grup. Podstawowe wolności zostały uregulowane w sekcji drugiej Karty, zgodnie z którym, każdy ma następujące podstawowe wolności:

- wolność sumienia i wyznania;
- wolność myśli, przekonań, opinii i wypowiedzi, w tym wolność prasy i innych środków komunikacji;
- wolność pokojowych zgromadzeń;
- wolność zrzeszania się.

Zgodnie z sekcją 2 Karty, Kanadyjczycy mają swobodę wyznawania wybranej przez siebie religii. Ponadto

---

¹⁵ <https://www.justice.gc.ca/eng/csj-sjc/rfc-dlc/ccrf-ccdl/resources-ressources.html#copy> [dostęp dnia 09.10.2023 r., godz. 15:00].

gwarantuje się im wolność myśli, przekonań i wypowiedzi. Ponieważ media są ważnym środkiem przekazywania myśli i idei, Karta chroni prawo prasy i innych mediów do wypowiadania się. Chronione jest także nasze prawo do gromadzenia się i działania w pokojowych grupach, podobnie jak prawo do przynależności do stowarzyszenia takiego jak związek zawodowy. Wolności te zostały określone w Karcie, aby zapewnić Kanadyjczykom swobodę tworzenia i wyrażania swoich pomysłów, gromadzenia się w celu ich omówienia oraz szerokiego komunikowania ich innym ludziom. Działania te są podstawowymi formami wolności jednostki. Są one również ważne dla powodzenia demokratycznego społeczeństwa, takiego jak Kanada. W demokracji ludzie muszą mieć swobodę omawiania kwestii polityki publicznej, krytykowania rządów i proponowania własnych rozwiązań problemów społecznych. Chociaż wolności te są bardzo ważne, rządy mogą czasami je ograniczać¹⁶.

Szczególnie istotne dla mniejszości etnicznych są prawa równościowe zawarte w sekcji 15 Karty. Zgodnie z jej treścią, każdy jest równy i ma prawo do równej ochrony i jednakowych korzyści wynikających z prawa, bez dyskryminacji, w szczególności dyskryminacji ze względu na rasę, pochodzenie narodowe lub etniczne, kolor skóry, religię, płeć, wiek lub niepełnosprawność umysłową lub fizyczną. Prawo to nie wyklucza przepisów mających na celu poprawę niekorzystnych warunków powstałych z powodu tych czynników. Dodatkowo przepis ten nie wyklucza żadnego prawa, programu lub działalności, której celem jest poprawa sytuacji osób lub grup znajdujących się w niekorzystnej sytuacji, w tym osób znajdujących się w niekorzystnej sytuacji ze względu na rasę, pochodzenie narodowe lub etniczne, kolor skóry, religię, płeć, wiek lub niepełnosprawność umysłową lub fizyczną. Sekcja 15 Karty stanowi jasno, że każdą osobę w Kanadzie – bez względu na rasę, religię, pochodzenie narodowe lub etniczne, kolor skóry, płeć, wiek lub niepełnosprawność fizyczną lub umysłową – należy traktować z takim samym szacunkiem, godnością i uwagą. Oznacza to, że rządy w swoich przepisach lub programach nie mogą dyskryminować z żadnego z tych powodów. Sądy orzekły, że artykuł 15 chroni również równość na podstawie innych cech, które nie są w nim szczegółowo określone. Na przykład uznano, że ta sekcja zabrania dyskryminacji ze względu na orientację seksualną, stan cywilny lub obywatelstwo. Sąd Najwyższy Kanady stwierdził, że celem artykułu

¹⁶ <https://www.justice.gc.ca/eng/csjs-jc/rfc-dlc/ccrf-ccdl/resources-ressources.html#copy> [dostęp dnia 09.10.2023 r., godz. 15:00].

15 jest ochrona tych grup, które doświadczają niekorzystnej sytuacji społecznej, politycznej i prawnej w społeczeństwie. Dyskryminacja ma miejsce, gdy dana osoba ze względu na cechy osobiste znajduje się w niekorzystnej sytuacji lub odmawia się jej możliwości dostępnych innym członkom społeczeństwa. Karta, chroniąc równość, dopuszcza również wprowadzenie pewnych przepisów lub programów, których celem jest poprawa warunków osób lub grup znajdujących się w niekorzystnej sytuacji. Na przykład programy mające na celu poprawę możliwości zatrudnienia kobiet, ludności tubylczej, widocznych mniejszości lub osób z niepełnosprawnością umysłową lub fizyczną są dozwolone na mocy podsekcji 15¹⁷.

Szczególne regulacje chroniące mniejszości etniczne znajdują się w sekcji 16, która została dodana do Karty w 1993 r. Stanowi ona, że społeczności anglojęzyczne i francuskojęzyczne w Nowym Brunzwicku mają równe prawa i że rząd Nowego Brunzwicku ma obowiązek chronić i promować te prawa. Angielski i francuski są językami urzędowymi Kanady i Nowego Brunzwicku. Obydwa języki mają równe prawa i przywileje w zakresie ich używania we wszystkich instytucjach parlamentu, rządu i władzy ustawodawczej. Można je również wykorzystać w debacie parlamentarnej lub legislacyjnej, we wszelkich pismach procesowych lub procesach przed sądem lub w jakiegokolwiek komunikacji z lub z jakimkolwiek centralnym urzędem lub instytucją parlamentu, rządu lub władzy ustawodawczej. Statuty, protokoły i czasopisma muszą być drukowane i publikowane w obu językach, przy czym obie wersje są jednakowo wiarygodne. W Nowym Brunzwicku wspólnoty językowe angielskie i francuskie mają prawo do odrębnych instytucji edukacyjnych i takich odrębnych instytucji kulturalnych, jakie są niezbędne do ich zachowania i promocji. Co istotne, obywatele Kanady mieszkający w prowincji, w której pierwszym językiem, którego się nauczyli i który nadal rozumieją (tylko francuski lub angielski), jest język mniejszości w tej prowincji, mają prawo do tego, aby ich dzieci uczyły się w tym języku. Liczba dzieci wymagających nauki języka mniejszości na terenie prowincji musi być wystarczająca, aby uzasadniać wykorzystanie na ten cel środków publicznych¹⁸.

¹⁷ <https://www.justice.gc.ca/eng/csjsj/rfc-dlc/ccrf-ccd/ressources-ressources.html#copy> [dostęp dnia 09.10.2023 r., godz. 15:00].

¹⁸ <https://www.justice.gc.ca/eng/csjsj/rfc-dlc/ccrf-ccd/check/art16.html> [dostęp dnia 09.10.2023 r., godz. 15:00].

Wnioski

Rząd Kanady stale angażuje się w kwestię różnorodności i aktywizacji społeczeństwa oraz pracuje nad eliminacją rasizmu i dyskryminacji. Rząd federalny podejmuje już działania, aby pomóc zmienić życie Kanadyjczyków poprzez usunięcie barier systemowych i szczególnych wyzwań wynikających z rasizmu. Strategia ta opiera się na pracy, którą rząd Kanady już wykonuje, aby zaradzić skutkom rasizmu i barierom, przed którymi stoją społeczności rasowe, ludność tubylcza i mniejszości religijne.

Takim sposobem przeciwdziałania dyskryminacji jest Karta Praw i Wolności, która przez dziesięciolecia była źródłem zmian, postępu i potwierdzenia wartości społeczeństwa. Kanadyjskie sądy wydały setki orzeczeń, w których stosują Kartę w celu dostosowania kanadyjskiego prawa do zasad i wartości kanadyjskiego społeczeństwa.

Na przykład:

- jeśli chodzi o prawa językowe, Karta wzmocniła prawa mniejszości językowych,
- jeśli chodzi o prawa do równości, Karta doprowadziła do uznania i egzekwowania praw szeregu mniejszości i grup znajdujących się w niekorzystnej sytuacji.

Bibliografia

<https://www.ohrc.on.ca/es/node/10772>

<https://www.justice.gc.ca/eng/csj-sjc/rfc-dlc/ccrf-ccdl/resources-ressources.html#copy>

<https://ccrf-fcrr.ca/mission-vision-strategy/>

<https://www.canada.ca/en/canadian-heritage/campaigns/federal-anti-racism-secretariat.html>

<https://www.canada.ca/en/canadian-heritage/campaigns/anti-racism-engagement.html>

<https://www.ohrc.on.ca/en/policy-and-guidelines-racism-and-racial-discrimination/part-2-policy-framework>

<https://www.canada.ca/en/canadian-heritage/campaigns/asian-heritage-month/anti-asian-racism.html>

<https://www.ontario.ca/page/ontarios-anti-racism-strategic-plan>

<https://www.holocaustremembrance.com/resources/working-definitions-charters/working-definition-antisemitism>

<https://www.justice.gc.ca/eng/csj-sjc/just/05.html>

<https://www.justice.gc.ca/eng/csj-sjc/rfc-dlc/ccrf-ccdl/resources-ressources.html#copy>

<https://laws-lois.justice.gc.ca/eng/acts/c-12.3/page-1.html>

<https://www.justice.gc.ca/eng/csj-sjc/rfc-dlc/ccrf-ccdl/resources-ressources.html#copy>

<https://www.justice.gc.ca/eng/csj-sjc/rfc-dlc/ccrf-ccdl/check/art16.html>